Texten i fokus

Jenny Edvardsson

September 2020

frokenje@gmail.com

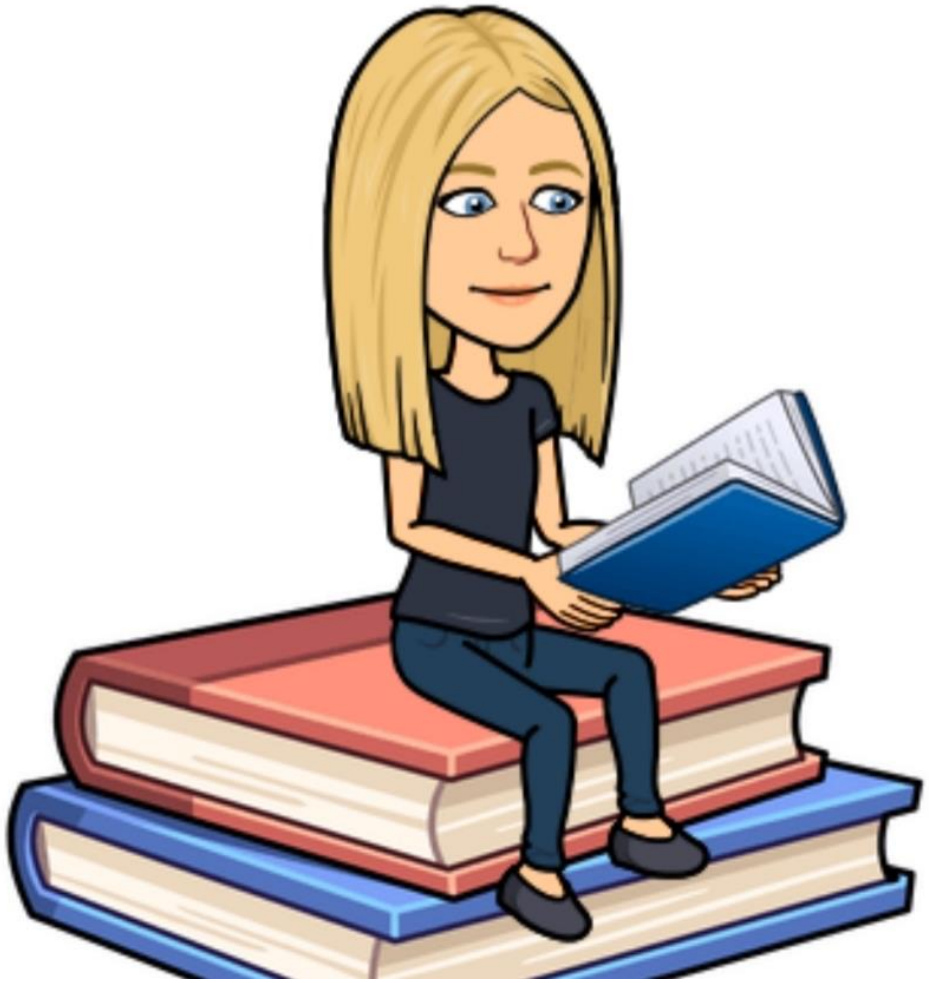

Vem är Jenny Edvardsson?

- Läsande lärare
- Författare
- Föreläsare
- Bloggare
- Adjunkt i utbildningsvetenskap vid Högskolan Kristianstad

Böcker

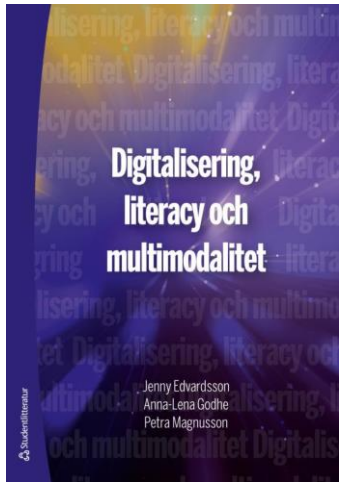

Böcker på gång…
Metafor 3

En bok om skönlitteratur och värdegrundsarbete i skolan

Ett kapitel i en bok om språklig sårbarhet

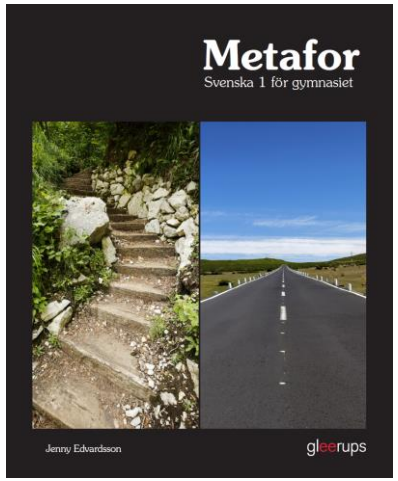

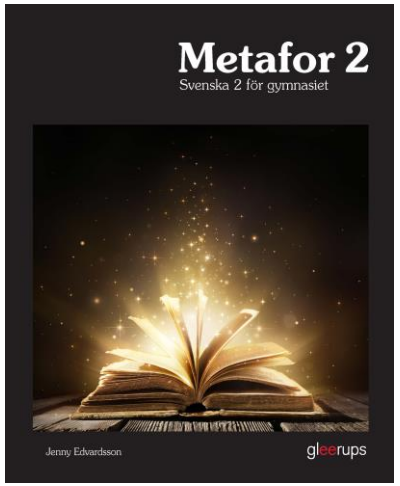

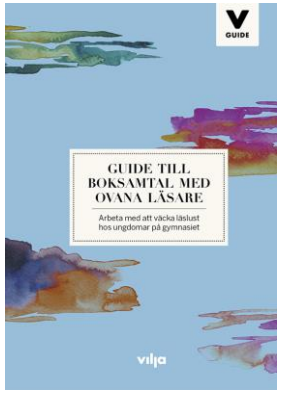

Elevers skrivande

- Unga i dag skriver mer än någonsin förr MEN skrivandet består av punktuppställningar och chattspråk.

- I skolan krävs att eleverna kan:
  - skilja på genrer,
  - formulera sig i löpande text,
  - skriva längre texter och
  - förstå lärarnas frågor

Att kunna läsa och skriva

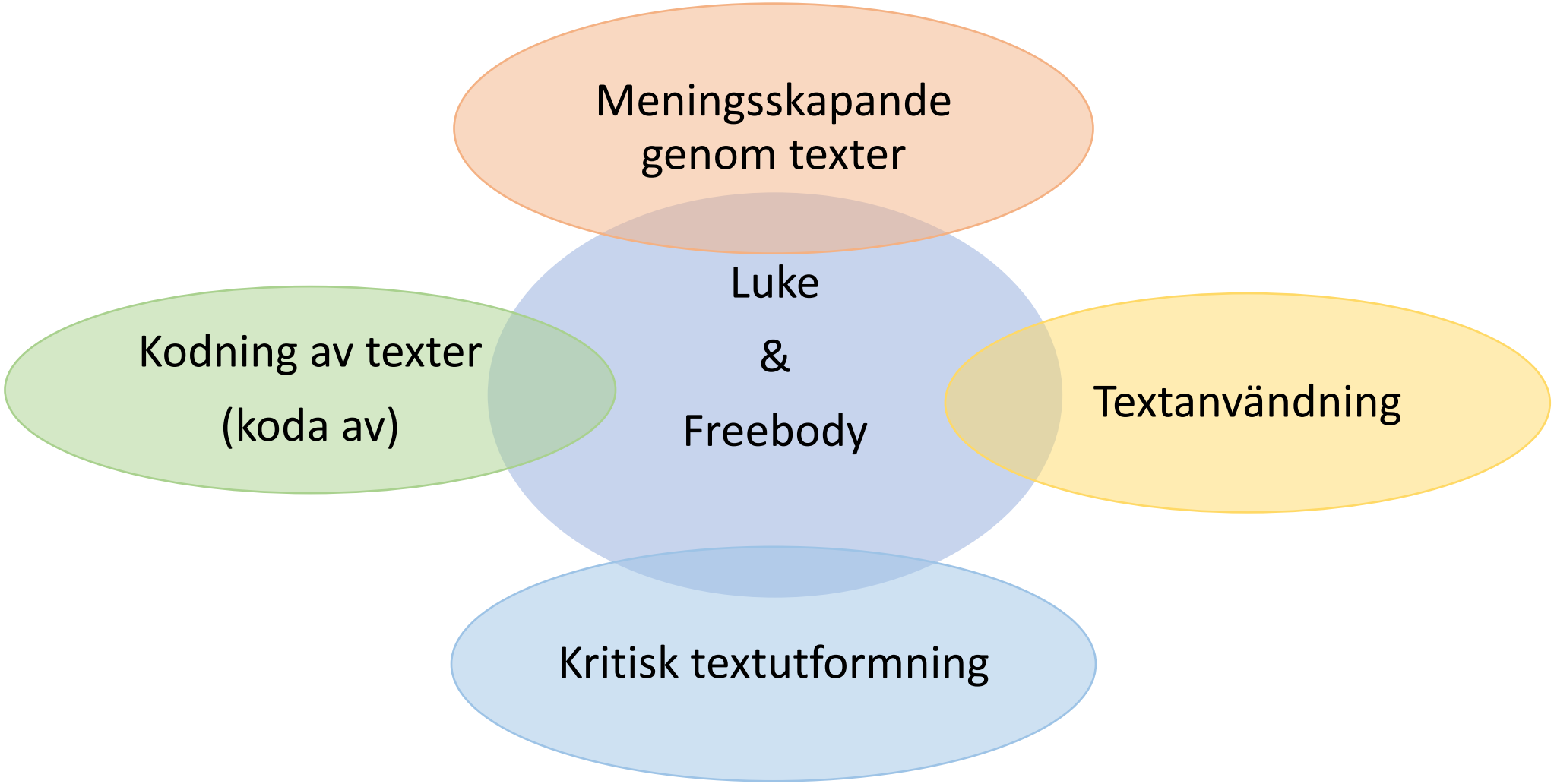

En språkutvecklande undervisning

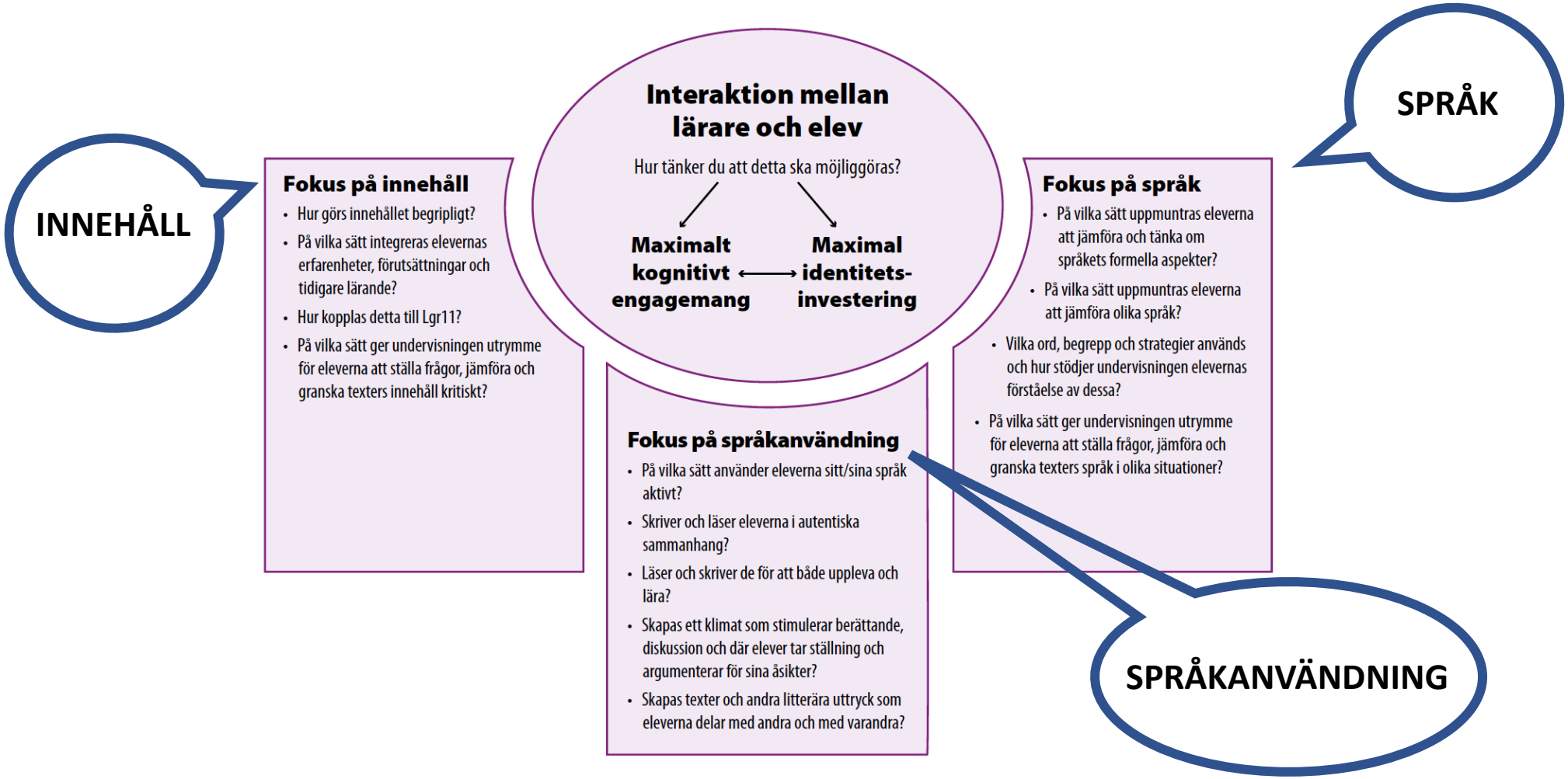

Figur 2.1: Tolkning av Cummins modell (Lundberg, Schmidt & Wedin, 2015)

Digital kompetens i svenskundervisningen (Edvardsson, 2020, s. 20)

3 viktiga grundprinciper

1. Undervisa genom sammanhang (kontextuellt stöd)
   - utgå från vardagliga sammanhang och vardagsspråk, konkretisera, visualisera och åskådliggöra

2. Främja språkanvändningen (språklig interaktion)
   - låta eleverna använda språket genom att tala, samtala, skriva, fråga, skapa …

3. Ge språkligt stöd (språkligt stöd)
   - stötta med fraser och sambandsord, visualisera, mallar, bilder, konkret material

Texter i skolan

- Två huvudtyper av texter - skönlitteratur och faktatexter
  - Skönlitteratur (berättande och återgivande genrer)
  - Faktatexter (beskrivande, förklarande, instruerande och diskuterande/argumenterande genrer)

Likheter i uppbyggnad/struktur

- Skönlitterära texter:
  - Inledning/orientering
  - Ett händelseförlopp med en inbyggd komplikation, en upplösning och
  - En avslutning med en utvärdering eller sensmoral

- Faktatexter:
  - En inledning,
  - Huvuddelen (själva huvudbudskapet) och
  - En avslutning

INLEDNING – HUVUDDEL - AVSLUTNING

Skillnader

- syfte
- språkliga drag
- hur innehållet presenteras

VANLIGA TEXTTYPER INOM UTBILDNING

(Sammanställt av Meta Lindberg Attlerud ur Gibbons, *Stärk språket*, och Jenny Wiksten Folkeryd, Åsa af Geijerstam, Uppsala universitet *Finns det ett NO-språk?* Text ur den sistnämnda källan är understruken. Ofta förekommande i ett skolämne = ämnet *kursiverat*.)

TYP AV TEXT	ÅTERGIVANDE	BERÄTTANDE	BESKRIVANDE	FÖRKLARANDE	INSTRUERANDE	DISKUTERANDE/ ARGUMENTERANDE
SYFTE	Att berätta vad som hänt	Att underhålla Att förmedla kunskap Att reflektera	Att förmedla information	Reda ut varför saker är som de är	Att förklara hur något görs/genomförs	Övertala motparten att acceptera vissa antaganden Att välja sida och komma med argument
PRODUKT	Skildring av en händelse i tidsföljd *Historia* *Naturvetenskap: (procedurer)*	Berättelser, sagor, myter, fabler *Religion*	Personbeskrivningar, vetenskapliga rapporter, definitioner, faktatexter *No, Biologi*	Hur och varför-förklaringar, faktatexter *Fysik, Samhällskunskap*	Instruktioner, manualer, recept, vägbeskrivningar *Kemi* *Naturvetenskap*	Diskussioner, argumenterande uppsatser, recensioner, debatter *Samhällskunskap*
STRUKTUR	Orientering (vem, var, när) En serie händelser Personlig kommentar/slutsats	Orientering (vem, var, när) En serie händelser Problem Upplösning	Allmänna upplysningar Karaktäristik (t ex naturlig hemvist, utseende, föda) Kan ha underrubriker	Inledning (identifiera fenomen) Förklaringssekvens slutsats	Målinriktat Stegvisa moment	Personliga ställningstaganden Tes, argument och bevis Ev motargument o motbevis Slutsats
SAMMAN-LÄNKANDE ORD	Tidsord (*först, sedan, därefter, efteråt*)	Tidsord (*en dag, det var en gång, senare, efteråt, till slut*)	Förekommer vanligen inte	*som en följd av detta, alltså, på grund av detta, på så sätt, följaktligen*	*för det första, för det andra, för det tredje, till slut*	*för det första, för det andra, dessutom, därför, emellertid, å andra sidan* konjunktioner: för att, därför att
SPRÅKLIGA DRAG	Dåtid, berättar vad som hände Beskrivande ord	Dåtid, Flera individuella och konkreta deltagare Handlingsverb Beskrivande ord Upprepning, detaljer dialog och sägeverb	Verben ”att vara” o ”att ha” förekommer ofta presens Specifikt ordförråd, tekniska termer Allmänna deltagare	Allmänna deltagare Presens Konjunktioner (ex för att, därför att)	Verb som ger instruktioner (fysiska handlingar t ex *ta, blanda, lägg till, tillsätt, bifoga*) imperativ	Vissa verb: *jag anser, jag tycker, vi säger att* Förhållningssätt: *vi kan, vi måste* Uttryck för att övertyga: *det är uppenbarligen fel*

I klassrummet: Cirkelmodellen

4
Skriva på egen hand
Använda stöttning

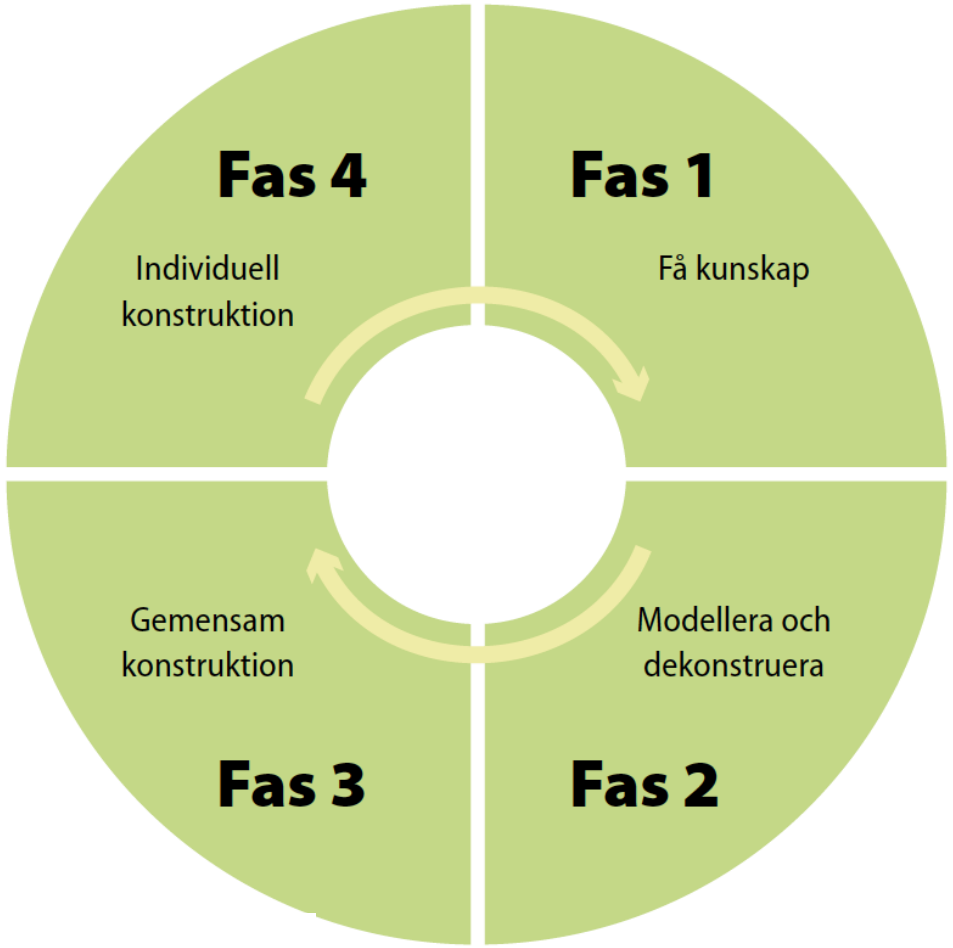

1
Kartlägga elevernas kunskaper
Få kunskap om texttypen
Läsa texter och prata om dem

3
Skriva tillsammans
Använda stöttning

2
Närläsa en text
Plocka isär texten
Undersöka språkliga drag, struktur och syfte

Se *Digital kompetens i svenskundervisning* (Edvardsson, 2020, s 22)

Fas 1: Undersök och prata om texttypen

Vi vill jobba

Vi är tre 14-åringar i Lidköping som vill arbeta trots att vi fortfarande går i skolan. Men de jobb som finns är för de som redan gått ur skolan. Vi tycker att fler möjligheter borde finnas för oss. Vi skulle bli mer motiverade att arbeta i framtiden och skaffa oss ett bra CV. De som anställer oss när vi slutar skolan skulle få bättre anställda.Vi gillar att Vård och omsorg här i kommunen ger 35 ungdomar på högstadiet jobb på höstlovet. Fler företag borde följa deras exempel. Det kanske kostar för vi vill ju ha en skaplig lön, men alla tjänar säkert på det i längden. Vi får tidig erfarenhet hur det är att jobba. Åk runt i skolor, prata med ungdomar och ge oss möjligheter att arbeta redan som högstadieelever! Barn och ungdomar är de som ska ta över. Vad vill ni egentligen med er arbetsplats och kommunens framtid?

Filippa, Jacob och Andreas
Hämtad ur nlt.se

Texten är hämtad från,
http://mediekompass.se/lektionstips/trana-pa-insandare/

Fas 2: Vilka delar består texten av?

INLÄGG

EN RESONERANDE TEXT SKA INNEHÅLLA FÖLJANDE

Steg 1: Inledning

- presentera ämnet

Steg 2: Huvuddel Resonera och diskutera

- diskutera hur man kan se på ämnet
- lyft fram olika perspektiv/synpunkter/viklar
- lyft in för- och nackdelar

FRAMTAGEN AV JENNY EDVARDSSON

BY NC SA

Steg 3: Avslutning

- sammanfatta kort och knyt gärna an till din inledning

Kom ihåg att...

- hänvisa till källan
- använd referatmarkörer
- använd sambandsord som visar på resonemang och diskussion (därför, såsom, exempelvis, samtidigt, fördelarna är, nackdelarna är...)
- använd verb som visar på diskussion och resonemang (menar, önskar, anser, tänker...)

FRAMTAGEN AV JENNY EDVARDSSON

BY NC SA

Fas 2: Stöd vid närläsning av en text

Rubrik: Faktatext om _____

Klassificering – Vad är det för djur?	**Utseende – Hur ser den ut?**	**Föda – Vad äter den?**	**Boplats – Var finns den? Hur bor den?**
Fortplantning - Ungar	**Fiender – Vilka fiender har den?**	**Övrigt**	**Bild**

Fas 3: Hur skriver man ett…?

Fas 3: Skriv tillsammans

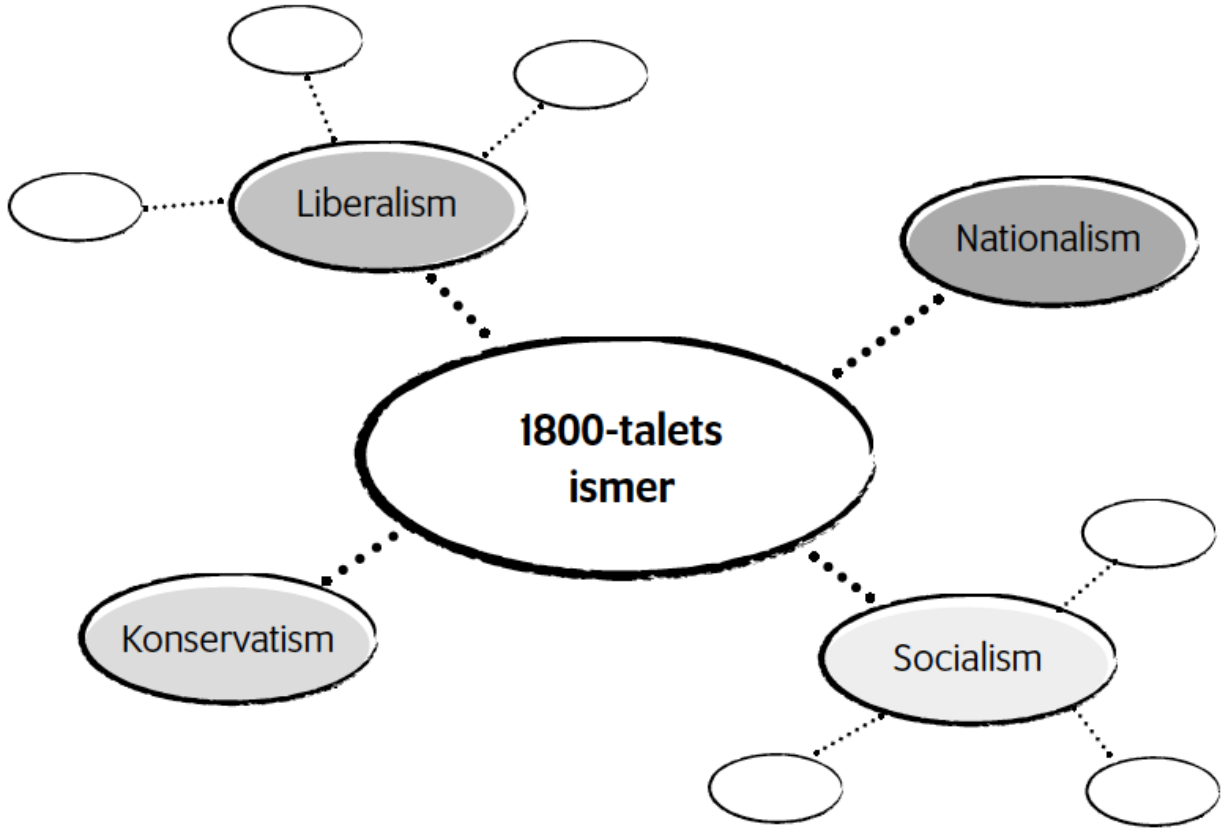

Fas 3: Skriv tillsammans

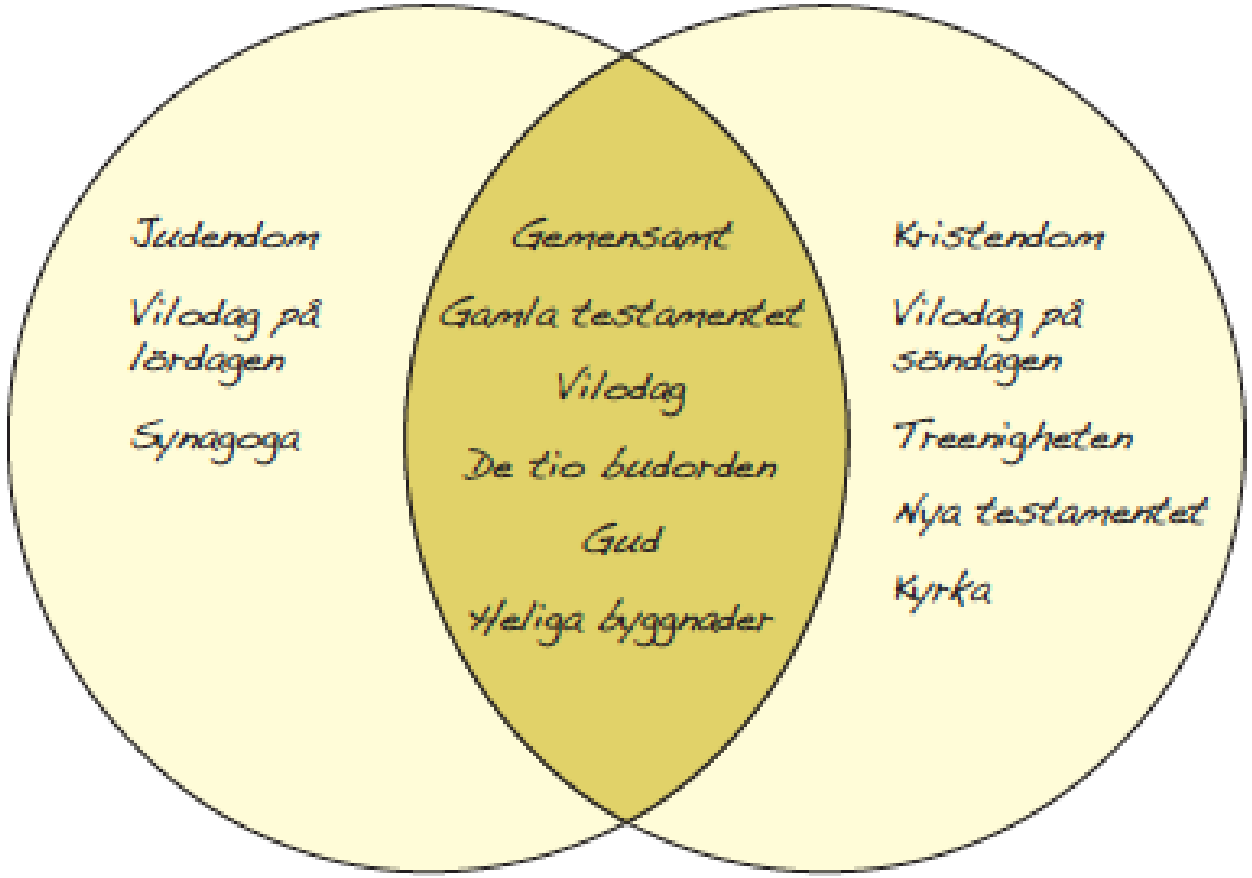

Fas 4: Individuellt skrivande

Fas 4: Individuellt skrivande

Skrivmall: Konsekvenser

Jag vill redogöra för vilka kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser som _____ förde med sig. Jag vill också diskutera vilken av konsekvenserna som jag anser har haft störst betydelse för vårt samhälle.

De kortsiktiga konsekvenserna av _____ är

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____.

De långsiktiga konsekvenserna av _____ är

_____

Fas 4: Individuellt skrivande

Industrialiseringsprocessen var …. för Sveriges befolkning. Det styrks av källa… som visar…

Källan är relevant/inte relevant för att ….

Det är också möjligt att se på källan på ett annat sätt, nämligen…

Då stöder källan en annan tolkningsmöjlighet, nämligen…

Ett exempel på detta ger källa …
… men det kan vi inte säga utifrån denna källa eftersom…

Källans svaghet är… Källans styrka är…

Använder man informationen från de två källorna tillsammans stödjer de tolkningen att …

Efter att ha läst alla källor tycker jag att man kan säga att industrialiseringen var … (både) … eftersom…

Engagemang för skrivande

- När eleven känner sig sedd och bekräftad
- När det skapas stimulerande skrivmiljöer
- När det finns stöd, stimulans och anpassning

Några avslutande tips

- Ge tid för att öva upp skrivflödet
- Arbeta med skrivandet på flera olika sätt
- Låt eleverna skriva olika texttyper (skriv i alla ämnen)
- Arbeta med processkrivning
- Låta eleverna samskriva med andra (exempelvis genom cirkelmodellen)
- Träna eleverna i att skriva kvalitativa texter under en begränsad tid (t.ex. under en lektion eller ett provtillfälle)

För att bli bra skribenter behöver eleverna öva sig i att skriva men också läsa texter
av alla de slag.

Frågor?

Kontaktuppgifter

- Mobil: 070-2009838
- Epost: frokenje@gmail.com
- Instagram: @jennypedagog
- Twitter: @jenny_pedagog
- Facebook: https://www.facebook.com/JennyEdvardssonJE
- Blogg: www.jennyedvardsson.blogspot.se